

درس اول - دوستی

انسان موجودی اجتماعی است و تنهایی برای او احساسی ناخوشایند به همراه دارد . به همین دلیل دوستی یکی از مهم ترین نیازهای انسان است . خداوند رحمان میل به محبت کردن و محبت دیدن و نیاز به برقراری ارتباط با دیگران را در سرشت انسان ها قرار داده است .

اهمیت دوستی :

- انسان از صحبت کردن و همنشینی با دوستان خوب لذت می برد
- با آن ها در مواقع لزوم صحبت و همفکری می کنیم
- با صحبت کردن در مواقع شادی و غم با یک دوست احساس سبکی و آرامش داریم
- از طریق هم نشینی با دوست خوب چیزهای خوب و جدیدی یاد می گیریم
- دوستان ما را در مشکلات یاری می کنند

چرا باید در انتخاب دوست دقت شود

- انتخاب دوست مهم است زیرا اخلاق و رفتار دوستان در ما تاثیر می گذارد و ما نیز تاثیراتی بر دوستان داریم
- همه افراد را نمی توان برای دوستی انتخاب کرد گاهی یک دوست مسیر آینده و زندگی فرد را به سوی سعادت تغییر می دهد و گاهی ممکن است موجب ناراحتی و سرشکستگی فرد شود

ویژگی های دوست خوب از نظر امیر المومنین

حضرت علی (ع) در مورد ملاک های انتخاب دوست در نامه ی خود به فرزندشان امام حسن فرمودند : با نیکان همدلی و رفاقت کن تا از آنان باشی و از بدان جدا شو تا از آنان نباشی
کسی را برای دوستی انتخاب کن که تو را از بدی ها و کارهای نامناسب بازدارد زیرا چنین دوستانی به تو یاری می رسانند و سبب پیشرفت تو می شوند

نتیجه : دوست خوب خیرخواه شما است و شما را از کارهای بد باز می دارد

امام علی می فرماید : دوست کسی است که در پشت سر هم صادق باشد ، یعنی حقوق دوست خود را صادقانه رعایت کند و او یک روز باشد

نتیجه : دوست خوب با شما صادق و یک رنگ است

امام علی می فرمایند : هر کس ادب ندارد ، عقل هم ندارد

نتیجه : دوست خوب خوش اخلاق و با ادب است

حضرت محمد می فرمایند : بدترین افراد کسانی هستند که میان مردم سخن چینی می کنند و بین دوستان جدایی می اندازند .

توصیه پیشوایان دینی نیر ، دوستی با افراد عاقل ، با ایمان و نیکوکار و دوری کردن از دوستی با افراد دروغگو ، بخیل و سخن چین است .

درس دوم - آداب دوستی

به توصیه هایی در رتباط با رفتار صحیح با دوست توجه کنید

- به دوست وفادار باشیم و در غیاب دوستان هم از او دفاع کنیم
 - کاری نکنیم که دوستان ما به خاطر خواسته های ما به دردسر بیفتند
 - اگر خطایی از دوست دیدیم ، عیب جویی نکنیم بلکه با رفتار محبت آمیز در خلوت به او تذکر دهیم
 - اگر دوستان کار اشتباهی انجام داد و عذر می خواهد او را ببخشیم
 - با یکدیگر با احترام برخورد کنیم و بیش از حد شوخی نکنیم
 - در مسایل و مشکلات با هم احساس همدردی و خیرخواهی داشته باشیم و به هم کمک کنیم
- بعضی دوستان بیش از حد به هم وابسته می شوند طوری که حتی یک روز هم همدیگر را نبینند ناراحت میشوند

- در مقابل درخواست نابجا و نادرست دیگران قاطعانه و محکم نه بگویید
- محترمانه نه بگویید و از نه گفت خجالت نکشید
- در صورت لزوم دلیل نه گفتن خودتان را بگویید

درس سوم - تصمیم گیری چیست

تصمیم گیری به معنی انتخاب است . وقتی از بین دو یا چند چیز انتخاب می کنیم و یا مواردی را کنار بگذاریم تصمیم گیری صورت گرفته است .

همه تصمیمات ساده نیستند . گاهی موقعیت هایی پیش می آید که باید از میان راه های مختلف و متعدد یکی را برگزینیم که انتخاب یکی از آن ها مشکل است . بنابراین باید نتایج هر یک را پیش بینی کرد و عاقلانه ترین راه را انتخاب کرد

چرا تصمیم گیری مهم است

هر تصمیمی که می گیریم آثار و نتایجی دارند ممکن است این آثار خوب یا بد باشند البته برخی تصمیمات نقش تعیین کننده ای در زندگی دارند و تاثیر زیادی برجای می گذارند

انتخاب رشته تحصیلی ، تعیین شغل ، انتخاب همسر و تصمیمات مهمی هستند که در اخلاق و رفتار و سلامتی و وضع تحصیل و آینده ما اثر می گذارند

درس چهارم - چگونه تصمیم بگیریم

به هنگام تصمیم گیری با انتخاب های مهمی روبرو می شویم

برای این که بتوانیم در هر تصمیم گیری به بهترین نتیجه برسیم باید:

- درباره موضوع خوب فکر کنیم
 - اطلاعاتی درباره آن جمع آوری کنیم
 - بعد از آن که فهمیدیم راه حل های مختلفی وجود دارد نتیجه هر انتخاب را پیش بینی کنیم
 - بهترین راه را انتخاب کنیم
- تصمیماتی که ناگهان و با عجله گرفته می شوند ، زبان هایی به بار می آورند زیرا درباره آن تصمیم خوب فکر نشده است .

در مورد مشورت آیه شریفه و امرهم شوری بینهم : و در کارشان ب مشورت می پردازند آمده است

افرادی که برای تصمیم گیری مناسب ترند و ما را به نتیجه مطلوب تری می رساند که رازدار ، راستگو ، با تقوا ، باتجربه باشند

نکته : مراقب باشید تحت فشار روانی دوستان در تصمیم گیری قرار نگیرید

گاهی ممکن است فردی نظرات و عقایدی داشته باشد که می داند درست است و می خواهد به آن ها پایبند باشد اما در هنگام تصمیم گیری تحت تاثیر نظرات دوستانش قرار می گیرد و آن ها می خواهد با فشار و اصرار خواسته های نادرست خودشان را به او بقبولانند

درس پنجم - عوامل موثر در کشاورزی

کشاورزی از عوامل مهم امنیت غذایی و تامین رفاه کشور است و منجر به رونق اقتصادی و تضمین حیات بخش بازرگانی می شود

کشاورزی سه مرحله دارد

- کاشت : به معنی زراعت و به مجموع فعالیت هایی شامل آماده سازی زمین ، اصلاح خاک و بذرکاری گفته می شود مانند شخم زدن زمین زیر کشت و بذر پاشیدن
- داشت : به مراقبت هایی گفته می شود که از زمان کاشت بذر تا زمان برداشت محصول انجام می شود مانند سم پاشی ، کود دادن ، آبیاری
- برداشت : آخرین مرحله کشاورزی است و به مجموعه فعالیت هایی برای برداشت محصولات گفته می شود مانند درو کردن ، میوه چینی

عوامل طبیعی و عوامل انسانی از عوامل موثر بر کشاورزی هستند

عوامل طبیعی :

- خاک : همه ی زمین ها قابل کشت نیستند تنها یک سوم از خاک ایران قابلیت کشاورزی دارد انواع خاک ها از نظر کشاورزی :
- خاک فایده استعداد کشاورزی : خاک های آهکی یا نمکی در نواحی خشک
- خاک های مناسب کشاورزی : دشت های هموار یا جلگه ها که خاک آبرفتی و حاصلخیز دارند

- آب : آب مورد نیاز کشاورزی از آب باران و رودها تامین می شود . در بعضی نواحی هم آب های زیرزمینی را از کندن چاه یا قنات به مزرعه های کشاورزی هدایت می کنند
بخش وسیعی از کشور ما در منطقه ی خشک و نیمه خشک قرار دارد . کشور ما جز کشورهای کم باران جهان است

- آب و هوا : هر محصول با یک نوع شرایط آب و هوایی سازگاری دارد
نکته : آب و هوا در کشور ما متنوع است و به همین دلیل محصولات مختلفی در کشور ما کشت می شود

عوامل انسانی

- نیروی کار : افرادی که می توانند کارهای مربوط به کشاورزی را انجام دهند و در این زمینه مهارت دارند مانند کشاورز ، آبیار ، علفچین یا مهندس کشاورزی
- سرمایه : پولی که برای خرید مواد و ابزار کشاورزی نیاز است و در صورت کم بودن سرمایه می توان با دیگران شریک شد یا وام گرفت .
- ابزار و وسایل : ابزارها و وسایلی مخصوص کشاورزی هستند که برای شخم زدن ، آبیاری کردن و کندن علف های هرز و به آن نیازمندیم
- مواد : موادی که برای کاشت ، رشد و کیفیت محصولات کشاورزی موثر هستند مانند بذر و کود و سم
- نکته : چون ایران یک کشور آفتابی است میوه ها و سبزیجات آن نسبت به بسیاری از کشورهای دیگر خوش عطر تر و خوش مزه تر است

درس ششم - محصولات کشاورزی از تولید به مصرف

- سه گروه عمده ی گیاهان زراعی
- غلامت : گندم - برنج
- حبوبات : لوبیا - نخود
- محصولات جالیزی : گوجه فرنگی - هویج

• دو فعالیت مهم کشاورزی

- زراعت : کشت و پرورش گیاهانی که بعد از کاشت دانه حداکثر تا یک سال محصول می دهند
هوچ - گوجه فرنگی - جو - گندم
- باغداری : کشت و پرورش نهال درختانی که بعد از گذشت یک یا چند سال محصول می دهند
درخت خرما - پرتقال - انار

گندم و برنج :

خوراک روزانه و غذای اصلی مردم کشور است

گندم : گیاهی یکساله است و به دو شکل پاییزه و بهاره کشت می شود و کشت آن در همه استان های کشور رایج است از گندم آرد و سپس از آزاد نان تهیه می شود

برنج : گیاهی یکساله است که از نظر شرایط طبیعی در نواحی مرطوب و نسبتا معتدل به دست می آید

بیش از نیمی از برنج کشور در استان های شمال کشور مانند استان های گلستان ، مازندران ، گیلان و همچنین استان های قزوین ، اصفهان ، فارس ، خوزستان و سیستان و بلوچستان تولید می شود

به کسانی که در مزرعه برنج می کارند شالی کار گفته می شود

حبوبات و محصولات کشاورزی

حبوبات و محصولات جالیزی مهم ترین منبع غذایی بعد از غلات است که تقریبا در همه استان های کشور ما کشت می شود

کشت گلخانه ای

ایجاد گلخانه یا یک محیط مصنوعی برای کشت گیاهان ، یکی از روش های نو در کشاورزی است

نکته : به دلیل تنظیم آب و هوای گلخانه ، گرما ، نور و رطوبت به کمک دستگاه های مختلف و متناسب با نوع محصول گل یا گیاهان زینتی را پرورش می دهند . با ایجاد گلخانه می توانند هر محصول را در هر منطقه ی آب و هوایی و در همه فصول سال کشت کنند .

انواع میوه ها و محصولات جالیزی ، سبزیجات و قارچ های خوراکی را کشت می کنند . صرفه جویی در مصرف آب در مقایسه با سایر کشت ها ، بسیار بهتر است

باغداری :

میوه های سردسیری و هسته دار مانند هلو ، زردآلود ، گوجه سبز و آلبالو

نکته : بخشی از میوه های سردسیری و هسته دار به صورت خشکبار به خارج از کشور صادر می شود

محصولات کشاورزی چگونه به دست ما می رسد

کشاورزان پس از برداشت ، باید محصول خود را به دست مشتری برسانند تا آن ها مصرف شوند و خراب نشوند مانند گوجه فرنگی . بعضی از محصولات را به بازارهای نزدیک مزارع کشاورزی می برند و بعضی دیگر را در انبارها یا سردخانه ها نگه داری می کنند و بعد به دست مصرف کننده می رسانند

درس هفتم - طلای سیاه

سه گروه عمده انرژی :

۱- سوخت های فسیلی :

نفت

گاز

زغال سنگ

مشتقات شامل گازوئیل و بنزین

۲- انرژی های نو یا مشتقات قابل تجدید آن: انرژی خورشیدی - باد - آب

۳- انرژی هسته ای

سوخت های فسیلی :

کشور ما از بزرگ ترین دارندگان منابع نفت و گاز در جهان است :

- نفت : ماده ارزشمند طبیعت که به باوور بیشتر دانشمندان از انباشته شدن بقایای جانوران و گیاهان در کف دریاهای قدیمی و قرار گرفتن آن در بین لایه های رسوبی و بر اثر گرما و فشار زیاد و تغییرات شیمیایی به وجود می آیند

- برق : بیشتری انرژی که ما از آن استفاده می کنیم علاوه بر نفت و گاز ، برق است . برق مورد نیاز از طریق سوزاندن نفت ، کوره ، گاز و گازوییل در نیروگاه ها تولید می شود
انرژی برق به دو صورت دیده می شود

۱- برق حرارتی : که بر اثر سوزاندن سوخت های فسیلی در نیروگاه ها ، آب را به بخار تبدیل کرده و با فشار بخار آب ، توربین ها را به حرکت در می آورد و برق (انرژی الکتریکی) تولید می شود

۲- برق آبی : با بستن سد بر روی رودهای پر آب و با استفاده از فشار آب ذخیره شده توربین ها به حرکت در می آیند و برق آبی تولید می شود . بنابراین به دلیل آن که برق حرارتی از سوزاندن سوخت های فسیلی به دست می آید و محیط زیست را آلوده می کند استفاده از برق آبی برای حفظ محیط زیست بسیار بهتر از برق حرارتی است اما کشور ما جز کشورهای کم باران جهان است و بخش وسیعی از آن در منطقه خشک و نیمه خشک قرار دارد و منابع آبی محدودی دارد به همین دلیل تولید برق آبی بسیار کم تر برق حرارتی است

بیشتر منابع نفتی در غرب استان کرمانشاه ، و در جنوب غربی استان خوزستان و خلیج فارس ذخیره شده است
گاز : منابع گازی مهم ایران عسلویه ، کنگان ، سرخون و خانگیران در سرخس است

نفت : مهم ترین منبع درآمدی کشور است که به خارج صادر می شود لازم است بدانید بزرگترین تجارت امروزی جهان ، صادرات و واردات نفت و گاز است

درس هشتم - انرژی را بهتر مصرف کنیم

- انرژی غیر قابل تجدید : که شامل سوخت های فسیلی است و منابع با استخراج تمام می شود سوخت های فسیلی در اعماق زمین هستند و میلیون ها سال طول می کشد تا تشکیل شوند به همین دلیل همه کشورها در تلاش هستند تا انرژی های نو را جایگزین سوخت های فسیلی کنند

- انرژی های نو یا قابل تجدید :

آن دسته از منابع انرژی هستند که تمام نمی شوند و همواره می توان از آن ها استفاده کرد مانند انرژی خورشید ، انرژی آب و باد

نکته : انرژی های نو برخلاف سوخت های فسیلی محیط زیست را آلوده نمی کنند . حمل و نقل نفت و گاز موجب آلودگی محیط می شود و سوزاندن آن ها نیز هوا را آلوده می کند

- انرژی هسته ای (اتمی) : از شکفتن هسته های اتم های بعضی عناصر مثل اورانیوم پدید می آید . سنگ اورانیوم د طبیعت وجود دارد مانند استان یزد .

انرژی هسته ای قابل تجدید نیست چون روزی معادن آن تمام می شود

نکته : فرق مهم انرژی هسته ای با سایر انرژی ها این است که انرژی بسیار زیادی تولید می کند

کاربردهای انرژی خورشید :

برای گرم کردن هوا و آب – به دست آوردن انرژی الکتریکی

انرژی باد توربین ها را به حرکت در می آورد و انرژی الکتریکی تولید می کند و از انرژی باد می توان در جاهایی که بیشتر اوقات سال باد می وزد به خوبی استفاده کرد

نکته : ساعت ۷ تا ۱۱ شب را ساعت پیک یا اوج بار می گویند

برچسب انرژی : همه لوازم خانگی برچسب انرژی دارند که هفت رنگ است و هر رنگ نشانگر میزان مصرف انرژی است و هرچه فلش به سمت سبز پر رنگ A نزدیک تر باشد آن وسیله انرژی کمتری مصرف می کند و کارایی آن بیشتر است

درس نهم – پیشرفت علمی مسلمانان

دین اسلام از سرزمین عربستان طلوع کرد و هجرت پیامبر گرامی اسلام از مکه به مدینه مقدمه ی تشکیل حکومت اسلامی شد

مقدمه تشکیل حکومت اسلامی :

- مقدمه تشکیل حکومت اسلامی : هجرت پیامبر گرامی اسلام از مکه به مدینه

پس از رحلت پیامبر مسلمانان اسلام را در خارج از شبه جزیره عربستان گسترش دادند و بسیاری از کشورهای قدرتمندان روز را به تصرف درآوردند
مسلمانان تحت تاثیر قرآن و تعالیم دین اسلام که به تفکر و آموختن علم اهمیت زیادی می داد در زمینه ای مختلف پیشرفت کردند .
مسلمانان در پرتو دین اسلام ، علم را گسترش دادند و به تدریج سرزمین های اسلامی به کانون علمی جهان تبدیل شدند.

نکته : ایرانیان سهم زیادی در گسترش و پیشرفت های علمی داشتند
در دوره اسلامی به این دلیل که مسلمانان در علوم مختلف پیشرفت کردند و زبان رسمی در کشورهایی که دانشمندان مسلمان در آنها زندگی می کردند عربی بود دانشمندان کتاب های خود را به زبان می نوشتند

نکته :خط زمان نشان می دهد هر واقعه در چه زمانی اتفاق استفاده است . مبدا تاریخ هجرت مسلمانان هجرت پیامبر از مکه به مدینه

یک قرن : به هر صد سال یک قرن یا یک سده می گویند

از سال یکم تا صدم : قرن اول هجری

از سال ۱۰۱ تا ۲۰۰ : قرن دوم هجری

از سال ۲۰۱ تا ۳۰۰ : قرن سوم هجری

از سال یکم تا پنجاه : نیمه اول قرن

از سال پنجاه و یکم تا صدم : نیمه دوم قرن

درس دهم – چه عاملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد

عوامل گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی :

- آموزه های دیدن اسلام
- نیازهای جدید جوامع مسلمان
- ترجمه
- حمایت فرمانروایان از دانشمندان
- تجارت و بازرگانی

- کاغذ سازی
- ایجاد مراکز علمی در قلمرو اسلامی

مهم ترین علم پیشرفت علمی مسلمانان تعالیم دین اسلام بود

- پیامبر گرامی اسلام فرمودند: به دنبال کسب علم باشید حتی اگر مجبور باشید به چین بروید
امامان ، عالمان بزرگی بودند که مردم برای یافتن پاسخ های علمی نزد آن ها می رفتند . امام محمد باقر و امام جعفر صادق کلاس های درس داشتند
مسلمانان به وسیله اسطرلاب موقعیت ستاره ها را مطالعه می کردند
مسلمانان در ساخت و هدایت کشتی مهارت داشتند و با توجه به جهت ستاره ی قطبی در آسمان مسیر خودشان را در دریا پیدا می کردند
مسلمانان آثار علمی ملت های دیگر چون ایران و یونان را از زبان فارسی (پهلوی) و یونانی به عربی ترجمه کردند تا از آن ها استفاده کنند
- مسلمانان فن کاغذ سازی را از چینی ها آموختند و آن را گسترش دادند و حتی صدها مغازه ی کتاب فروشی در شهرهایی چون بغداد ، نیشابور و بخارا وجود داشت
یکی از مهم ترین مراکز علمی آن دوره دانشگاه جندی شاپور بود که در اهواز و در زمان ساسانیان تاسیس شد اما تا سیصد سال به کار خود ادامه داد

مراکز علمی جهان اسلام			
بیمارستان	رصدخانه	نظامیه	دانشگاه و کتابخانه

- نظامیه ها : مدارس بودند که عده زیادی از افراد در آن ها علم می آموختند و همان جا زندگی می کردند و حکومت خرج تحصیل و زندگی آن ها رامی داد
این نوع مدرسه را یکی از وزیران معروف ایرانی به نام خواجه نظام الملک تاسیس کرده بود
نظامیه های نیشابور و بغداد معروف بودند . دانشگاه های امروز جهان تقلیدی از مدارس نظامیه است .
رصدخانه محل تحقیق درباره ستارگان بود . شهرهایی چون بغداد ، اصفهان و ری رصدخانه داشتند

بیمارستان :

- نخستین بیمارستان و مدرسه پزشکی دانشگاه جندی شاپور

- معروف ترین بیمارستان : بیمارستان عضدالدوله (موسس) در بغداد
عصر تاریکی اروپا به دوره ای گفته می شود که مسلمانان به پیشرفت های بزرگ علمی دست یافته بودند .
در حالی که مردم اروپا در جهل و خرافات زندگی می کردند . بعدها با ترجمه ی آثار علمی مسلمانان به
وسیله اروپاییان علوم و فنون از سرزمین های اسلامی به اروپا انتقال یافت

درس یازدهم - اصفهان نصف جهان

اوج شکوفایی شهر اصفهان

مربوط به دوره صفویه است . در دوره اسلامی این شهر چند بار در زمان های مختلف به پایتختی انتخاب شده است.

در دوره صفویه به دلیل حمایت شاهان تعداد زیادی از صنعت گران ، معماران ، هنرمندان و دانشمندان به اصفهان آمدند و آثار آن ها به حدی باشکوه و زیبا بود که این شهر به نصف جهان معروف شد

• مکان های تاریخی و دیدنی شهر اصفهان :

- میدان امام (نقش جهان)
- مسجد شیخ لطف الله
- مسجد امام (مسجد جامع عباسی)
- کاخ عالی قاپو

میدان امام به فرمان شاه عباس صفوی در مرکز اصفهان ساخته شد که در آن زمان از بزرگ ترین میدان های جهان بوده است .

مسجد شیخ لطف الله به فرمان شاه عباس ساخته شده تا شیخ انصاری که عالم بزرگی بود در آن نماز جماعت بخواند و به تدریس بپردازد .

گنبد یکی از نشانه های معماری اسلامی است که این مسجد گنبد بسیار زیبایی دارد و کاشی های بی نظیری در آن وجود دارد . ساخت این مسجد حدود ۱۸ سال طول کشید

مسجد امام از شاهکارهای معماری اسلامی محسوب می شود که چهار ایوان در چهار جهت جغرافیایی دارد . هر یک از مناره های مسجد بیش از ۴۰ متر ارتفاع دارند . داخل هر مناره پلکان مارپیچ وجود دارد که از آن بالا می رفتند تا اذان بگویند یا خبر رسانی کنند . نوشته های بر روی سنگ ، کاشی و مانند آن کتیبه نام دارد برخی کتیبه های مسجد امام ، به قلم استاد علیرضا عباسی ، خطاط مشهور نوشته شده است

شاه و درباریان از ایوان این کاخ ،چوگان بازی، جشن ها یا رژه های سربازان را در میدان امام (نقش جهان) تماشا می کردند

استاد رضا عباسی در داخل تالارها و اتاق های کاخ عالی قاپو ، نقاشی های مینیاتوری زیبایی کشیده است

درس دوازدهم – چرا فرهنگ و هنر دوره صفویان شکوفا شد

عوامل رشد و شکوفایی هنر در حکومت صفویه :

- در اوایل قرن دهم هجری شاه اسماعیل صفوی در اوضاع آشفته سیاسی و اجتماعی سلسله صفوی را تاسیس کرد . شاه عباس مشهورترین پادشاه صفوی بود که اصفهان را به پایتختی انتخاب کرد . صفویان مذهب شیعه را مذهب رسمی کشور اعلام کردند و از عالمان دینی و مراسم مذهبی حمایت می کردند و به ساختن مسجد علاقمند بودند
 - اقدامات مهم در زمینه رونق هنر و معماری در دوره صفویه :
 - تشکیل حکومت قدرتمند و یکپارچه :
 - سرکوب مخالفان در داخل کشور
 - جنگ با دشمنان قدرتمند و کسب پیروزی (مانند عثمانی ها در غرب و ازبکان در شرق)
 - رونق تجارت از راه دریا و خشکی
 - ساختن راه ها و کاروان سراها و تامین امنیت آن ها
 - حمایت از هنرمندان ، صنعتگران و دانشمندان توسط حاکمان صفوی به ویژه شاه عباس
- کالاهای صادراتی هم از راه خشکی با کاروان ها و هم از راه دریا با کشتی به کشورهای دیگر فرستاده می شد و از این تجارت ثروت و درآمد خوبی بدست می آمد

- حکومت صفویه به ساختن راه ها و کاروان سراها اهمیت زیادی می داد کاروان سراها محل استراحت و تامین آذوقه ی مسافران و چهارپایانی بود که راه های طولانی را از شهری به شهر دیگر طی می کردند
- بسیاری از جهانگردان دیده ها و شنیده ها و خاطرات خود را از سفرهایشان می نوشتند و گاهی با نقاشی تیز تصویر می کردند به این نوشته ها سفرنامه می گویند

درس سیزدهم - برنامه ی روزانه متعادل

اصطلاح وقت یا اوقات به مدت زمانی گفته می شود که به ثانیه ها ، روزها ، هفته ها و سال ها تقسیم شده است

برای این کار ، ابتدا یک دایره رسم و آن را به ۲۴ قسمت مساوی تقسیم می کنیم . هر قسمت نشان دهنده ی یک ساعت است . سپس تعداد ساعت هایی که یک فعالیت را انجام داده ایم به همان میزان رنگ می زنیم و جدا می کنیم مثلا در یک شبانه روز ۳ ساعت مطالعه داشتیم ، سه قسمت را دایره را جدا می کنیم و رنگ می زنیم .

در یک برنامه متعادل ، استراحت و خواب ، درس خواندن ، عبادت کردن و تفریح و سرگرمی به اندازه ی کافی وجود دارد و هر کاری در موقع مناسب انجام می شود اما در برنامه ی نامتعادل به بعضی از بخش های زندگی ، کم تر یا بیشتر از حد لازم توجه می شود ،

درس چهاردهم - برنامه ریزی برای اوقات فراغت

- انسان ها اغلب اوقات خود را برای انجام کار یا وظایف و تکلیفی که بر عهده دارند صرف می کنند به اوقاتی که فرد از این امور فارغ یا آسوده است اوقات فراغت می گویند
- در اوقات فراغت پس از انجام کار یا تکالیف ، فرصت پیدا می کنیم تا به فعالیت دلخواه خودمان بپردازیم
- شما می توانید برای اوقات فراغت خود به طور فردی یا گروهی برنامه ریزی کنید
- فردی : جمه آوری تمبر ، سنک های قیمتی و درست کردن کاردستی

- گروهی: رفتن به سفرهای زیارتی یا دیدار اقوام، رفتن به گردشگاه‌ها
برای پر کردن اوقات فراغت باید شرایط و امکانات را هم در نظر بگیرید. بهتر است از روش‌هایی که با
امکانات و هزینه‌ی کم‌تری قابل انجام است استفاده کنیم
در هر دوره تاریخی، گروه‌های مختلف مردم شیوه‌های متفاوتی برای اوقات فراغت خود داشته‌اند
فعالیت‌های اوقات فراغت در گذشته:

شرکت در مراسم و جشن‌ها، شرکت در مسابقات زور آزمایی و تیراندازی، مجالس نقالی و بازی‌های
گروهی
در گذشته بچه‌ها بیشتر بازی‌های گروهی انجام می‌دادند. این بازی‌ها اغلب جنبه حرکتی یا قدرتی
داشتند. امروزه بازی‌های رایانه‌ای رواج پیدا کرده است.

درس پانزدهم - انواع لباس

ما در موقعیت‌های مختلف لباس‌های مختلفی به تن می‌کنیم. گروه‌های مختلف اجتماعی و شغلی نیز
لباس‌های متفاوتی به تن می‌کنند.

- لباس‌های این گروه بسته به کار و نقش آن‌ها در اجتماع متفاوت است. از روی لباس این گروه‌ها
به شغل و حرفه‌ی آن‌ها پی می‌بریم.
- آب و هوای ایران در نقاط گرم و خشک، سرد، گرم و مرطوب و در بعضی نواحی معتدل است. تنوع
آب و هوا منجر به پوشیدن لباس‌های متفاوتی از نظر شکل، جنس و رنگ در هر نقطه‌ی کشور
شده است

در زمستان بیشتر از رنگ‌های تیره و در تابستان از رنگ‌های روشن استفاده می‌شود

نکته: در کرانه دریای خزر زنان قاسم‌آبادی، دامن‌هایی بلند می‌پوشند که روی کفش می‌افتد و با نوارهای
رنگی تزیین شده است. پهنای دامن گاه بیش از ۱۰ متر است

امروزه لباس‌های زیبای محلی در مراسم یا جشن‌های خاص نیز پوشیده می‌شود

با مراجعه به موزه مردم شناسی می توانیم انواع لباس های محلی را مشاهده کنیم
در دوره های مختلف تاریخی پوشاک مردم تغییراتی داشته است

- البته در زمان های گذشته نیز گروه های مختلف اجتماعی مانند شاهزادگان ، روحانیون ، نظامیان و ... لباس های مخصوص به خود را می پوشیدند .
برخی از جلوه های لباس ها در طی زمان ها همچنان ثابت مانده اند و برخی از آن ها تغییراتی کرده اند مثلا مردان همواره سرپوش داشته اند و این سرپوش تاج ، کلاه ، عمامه ، دستار و نظایر آن بوده است

درس شانزدهم - لباس از تولید به مصرف

- به تولید یک به یک شکل و به تعداد زیاد تولید انبوه می گویند امروز کارگاه های لباس تولید انبوه دارند

مراحل تولید انبوه لباس

- کشت پنبه و دیگر گیاهانی که با آن ها می توان نخ ریسید یا تهیه مواد مصنوعی
- تولید نخ در کارخانه های نخ ریزی (نخ ممکن است طبیعی یا مصنوعی باشد)
- فرستادن نخ تولید شده به کارخانجات نساجی (پارچه بافی) برای تهیه پارچه و یا تهیه پارچه مورد نیاز از خارج از کشور
- خرید پارچه از عمده فروشان پارچه
- بریدن پارچه از روی الگوهای در اندازه های مختلف توسط برش کار
- دوخت قسمت های مختلف لباس توسط اشخاص مختلف در کارگاه مثلا آستین توسط یک شخص و بقیه توسط شخص دیگر و دکمه و زیپ توسط افراد دیگر دوخته می شود
- اتو کردن درزهای لباس
- بسته بندی لباس ها

نکته :

همه کسانی که در کارگاه مشغول به کار هستند بخشی از کار تولید را انجام می دهند تا کالا به صورت نهایی آماده شود به این همکاری خط تولید گفته می شود

عمده فروشان :

فروشنده‌گانی هستند که کالاها را به تعداد زیاد و بصورت یکجا به مغازه داران می فروشند

نکته :

کارگاه های بزرگ ممکن است ده ها نفر نیروی کار داشته باشند . در این کارگاه ها هر یک از افراد مهارت خاصی دارند و بخشی از کار تولید را انجام می دهند

• معیارهای انتخاب و خرید لباس مناسب

- لباسی انتخاب کنیم که با باورهای دینی ما تناسب داشته باشد
 - لباس باید پوشش مناسب را برای زن یا مرد مسلمان فراهم کند
 - لباسی که انتخاب می کنیم جنس خوب داشته باشد .
- قیمت آن مناسب باشد (متناسب با بودجه ما باشد)

بودجه :

در اصطلاح به معنی درآمد و هزینه است یعنی مقدار پولی که می توانیم برای انجام یک کار یا خرید یک چیز بپردازیم

درس هفدهم - ویژگی های دریاهای ایران

دریا در اقتصاد و زندگی مردم دنیا نقش غیر قابل انکاری دارد و امکان تجارت و گردشگری را فراهم می سازد

اقیانوس ها :

پهنه های بسیار بزرگ آبی کره زمین هستند که دو سوم زمین را پوشانده اند مانند اقیانوس آرام ، اقیانوس اطلس ، اقیانوس هند و....

اگر به تصویر کره زمین نگاه کلی داشته باشید خواهید دید که بخش وسیعی از آن را آب تشکیل داده است .

دریاها گودال های پرآبی هستند که به اقیانوس ها راه دارند مانند دریای عمان ، دریای خزر، دریای سرخ و...

- خلیج پیشروی آب دریا در خشکی است مانند خلیج فارس ، خلیج گینه ، خلیج مکزیک و...
- تنگه به معنی آبراهه ی متصل کننده ی دو دریا است مانند تنگه ی هرمز ، تنگه جبل الطارق و ...
- نکته : تنگه هرمز ، خلیج فارس و دریای عمان را به هم متصل می کند
- خور به بریدگی های عمیق کناره های خلیج فارس گفته می شود که برای ایجاد بندر و پهلو گرفتن کشتی ها بسیار مناسب است

دریای خزر

دریای خزر از جنوب به ایران ، از شمال به روسیه ، از غرب به روسیه و جمهوری آذربایجان و از سمت شرق به جمهوری ترکمنستان و قزاقستان مرتبط می شود .

نکته : رودهایی که از ایران به این دریا می ریزند جلگه های حاصلخیزی را در طول ساحل دریا به وجود آورده اند

خلیج فارس

خلیج فارس پیشروی آب دریای عمان و اقیانوس هند در خشکی های ایران و عربستان است جزایر بسیاری در خلیج فارس وجود دارد از جمله تنب بزرگ ، تنب کوچک ، ابوموسی ، خارک ، هندورابی ، کیش ، قشم و که بزرگترین جزیره ی واقع در آن جزیره ی قشم است

دریای عمان

ساحل دریای عمان از بندرعباس تا بندر گوآتر امتداد دارد . این دریا به اقیانوس هند راه دارد . عمق این دریا در اطراف چابهار به حدود ۲۰۰۰ متر می رسد و به سمت اقیانوس بیشتر می شود

درس هجدهم - دریا نعمت خداوندی

یکی از مهم ترین دلایل اهمیت خلیج فارس ، وجود منابع سرشار نفت و گاز است . به قدری این منابع زیاد هستند که به این منطقه انبار نفت جهان می گویند

دریا و منابع غذایی

میگو یکی از آبزیان مهم دریای جنوب است

- ماهیگیران جنوب ، با نزدیک شدن به ماه مهر ، خود را برای صید میگو آماده می کنند
- بزرگترین منبع ماهیان خاویار در جهان ، دریای خزر است .
- خاویار یا تخم ماهیان خاویاری دریای خزر به مروارید سیاه مشهور و از گران ترین غذاهای جهان است .
- از ماهیان خاویاری دریای خزر می توان تاس ، ماهی اوزون برون ، دراکول و فیل ماهی را نام برد
- ایران با صادرات مقدار زیادی میگو و خاویار به کشورهای دیگر درآمدی به دست می آورد .
- صید ماهی در دریا قوانین و مقرراتی دارد . برای مثال :
- صید ماهی در دریای خزر از اوایل بهار تا اوایل پاییز به دلیل تخم ریزی ماهیان در این زمان ممنوع است

دریا و بازرگانی

بخش عمده ای از صادرات و واردات کشورها از طریق بندرها صورت می گیرد

نمونه ای مراکز کارخانه های کشتی سازی و لنج سازی و تعمیر کشتی ها :

اطراف بندر عباس

بوشهر در جنوب

چابهار

نکا در سواحل دریای خزر

مشاغل گوناگون مرتبط با بازرگانان در دریاها ، بارپیری ، باراندازی ، انبار داری ، ساخت انواع کشتی ، مراکز تعمیر کشتی

دریا و گردشگری :

سواحل زیبای جنوبی ایران و جزایر کیش ، قشم ، بندرعباس در فصل زمستان و سواحل شمالی ایرانی برای گذراندن تعطیلات فصل تابستان مناسب سفر هستند

حفاظت از دریا:

خلیج فارس و دریای عمان بزرگ ترین زیستگاه موجودات دریای هستند . ماهی های تزئینی ، مرجان ها ، صدف ها و لاک پشت های کمیاب و پستاندارانی چون دلفین ها و نهنگ ها در آن ها زندگی می کنند . دریای خزر محل زندگی انواع ماهیان و پرندگان مهاجر است .

متأسفانه این موجودات به دلیل آلودگی آب ، شکار بیش از حد و غیر قانونی و... در معرض خطر قرار دارند

درس نوزدهم - همسایگان ما

کشور ما با ۱۵ کشور دیگر همسایه است

بین کشورها مرز وجود دارد

مرز خطی است که کشوری را از کشور دیگر جدا می کند

• مراحل تعیین مرز کشورها

- ابتدا کشورها بر سر خطوط مرزی به توافق می رسند و میان خود خطوطی را معین می کنند
- سپس نقشه کش با دقت نقشه هایی از مرزها ترسیم می کنند
- در مرحله ی بعد روی زمین در محل خطوط مرزی علامت گذاری می کنند
- این علامت ها معمولا میله ها یا تیرک هایی است که در زمین فرو می کنند
- در برخی مناطق مرزی پاسگاه های مرزی مستقر می شوند
- در این پاسگاه ها مرزبانانی مشغول دیده بانی و حفاظت از مرزها هستند تا عبور غیر قانونی از مرز صورت نگیرد
- خلبانان هنگام عبور از مرز هوایی یا آسمان هر کشور باید به آن کشور اطلاع بدهند و برای ورود از آن ها اجازه بگیرند

- کوتاه ترین مرز : با کشور ارمنستان
- طولانی ترین مرز : با کشور عراق

رودهای مرزی ایران :

رود ارس : آذربایجان ، ارمنستان ، ترکیه

اروند رود : عراق

اترک : ترکمنستان

نکته: برای این که یک فرد از کشور خارج شود به گذرنامه یا پاسپورت احتیاج دارد
برای مسافرت به کشور دیگر باید از سفارت خانه ی آن کشور اجازه گرفت که به این اجازه رواید یا پاسپورت می گویند

وقتی یک کشور به یک فرد ویزا می دهد به او اجازه یا پذیرش داده می شود تا به آن جا سفر کند

درس بیست و یکم - استعمار چیست

عوامل قدرتمندی اروپاییان

- علوم و فنون از جهان اسلام به اروپا انتقال یافت
- تجارت و بازرگانی در اروپا رونق یافت
- اروپاییان در علم و هنر پیشرفت کردند
- اروپاییان با اکتشافات جغرافیایی استعمارگری را آغاز کردند
- علوم و فنون از جهان اسلام به اروپا انتقال یافت
- اروپاییان از طریق دریای مدیترانه و شمال آفریقا محصولات نظیر شکر ، قهوه ، کاغذ ، قطب نما ، داروی گیاهی و ادویه را از مسلمانان خریداری می کردند
- تجارت و بازرگانی در اروپا رونق یافت

تجارت موجب ثروت بیشتر اروپاییان شد . شهر و شهرنشینی رشد کرد و شکل زندگی مردم را تغییر داد . کارگاه های صنعتی افزایش یافت

• اروپاییان در علم و هنر پیشرفت کردند

نمونه ای از اختراعات آن دوره :

- اختراع دستگاه چاپ به وسیله گوتنبرگ

- اختراع تلسکوپ به وسیله گالیله

دو علم جغرافیا و ستاره شناسی (نجوم) مورد علاقه اروپاییان قرار گرفت و به شناخت سرزمین هاو راه های دریایی و تجارت کمک کرد

• اروپاییان با اکتشافات جغرافیایی ، استعمارگری را آغاز کردند

پرتغالی ها و اسپانیایی ها توانستند با کشتی های متعدد قاره آفریقا را دور بزنند به شرق آسیا بروند و بعد قاره آمریکا را کشف کنند

بدین ترتیب استعمار آغاز شد . کلمه استعمار به معنی آباد کردن است

- استعمارگر : اگر کشوری به بهانه ی آباد کردن در کشورهای دیگر دخالت و نفوذ کرد تا منابع و ثروت آن کشور را غارت کند آن کشور استعمارگر است

- مستعمره : به سرزمین هایی که استقلال سیاسی و اقتصادی نداشته باشند و تابع حکومت استعمارگر باشند مستعمره گفته می شود

• بیشترین نفوذ و دخالت بیگانگان در کشور ما در دو دوره قاجاریه و پهلوی بوده است

درس بیست و دوم – مبارزه ی مردم ایران با استعمار

کشور ایران مورد توجه استعمارگران بود ، اما برخلاف حکومت های نالایق در ایران که اجازه ی دخالت و نفوذ به بیگانگان می دادند ، مردم کشور ما همواره با استعمارگران مبارزه می کردند

امیرکبیر:

اقدامات امیر کبیر عبارتند از :

تاسیس مدرسه ای توسط او تا افراد با فنون و علوم جدید آشنا شود

انتشار روزنامه و تاسیس چندین کارخانه
جلوگیری از دخالت نمایندگان خارجی در امور داخلی ایران

میرزا کوچک خان جنگلی

اواخر دوره قاجاریه بخش های از کشور ما توسط نظامیان روسیه و انگلیس اشغال شده بود . میرزا کوچک خان که مردی مومن ، شجاع و حامی مظلومان بود در گیلان قیام کرد . جنگ پیروان میرزا با ماموران حکومتی و قوای روسی و انگلیسی بود

دکتر مصدق و آیت الله ابوالقاسم کاشانی

دکتر محمد مصدق که در زمان حکومت پهلوی نماینده ی مجلس بود در مقابل استعمار انگلیس ایستاد و برای ملی کردن نفت به مبارزه برخاست . آیت الله کاشانی از ملی شدن صنعت نفت در ایران حمایت کرد و در این کار نقش بسیار مهمی داشت
در اسفند ماه ۱۳۲۹ شمسی مجلس شورای ملی قانون ملی شدن نفت را تصویب کرد تا دست بیگانگان از نفت ایران کوتاه شود

درس بیست و سوم – خرمشهر در چنگان دشمن

- روز ۳۱ شهریور ماه ۱۳۵۹ در حالی که مردم مشغول زندگی روزانه خود بودند هواپیماهای عراقی در آسمان خرمشهر و تعدادی دیگر از شهرهای ایران ظاهر شدند و بمب های خود را بر سر مردم فرو ریختند
- پس از حمله هواپیماهای عراقی به بعضی از شهرهای کشور ، هجوم زمینی ارتش این کشور به غرب و جنوب غربی ایران آغاز شد که سرآغاز جنگ تحمیلی و هشت سال دفاع مقدس مردم ایران در مقابل دشمنان بود

علت های حمله نظامی عراق به ایران :

- کشورهای استعمارگر به دلیل آن که پس از انقلاب اسلامی جمهوری اسلامی به وجود آمد و مردم ایران سرنوشت خود را در دست گرفتند متوجه شدند که منافع آن ها در ایران قطع شده است
- ایران یاور مظلومان در جهان شد و از مبارزه مردم فلسطین حمایت کرد و این موضوع برای دشمنان خوشایند نبود
- در اوایل انقلاب که ارتش و سپاه در حال مجهز شدن و نیرو گرفتن بودند و هنوز آمادگی لازم برای دفاع نداشتند صدام از اوضاع سو استفاده و حمله نظامی را به ایران آغاز کرد
- مردم غیور خرمشهر توانستند ۳۴ روز مقابل ارتش مجهز به توپ و تانک عراقی ها مقاومت کنند

محمد جهان آرا

فرمانده سپاه پاسداران خرمشهر بود

چرا خرمشهر را خونین شهر نامیدند

پس از این همه مقاومت مردم دلیر خرمشهر ، دشمن با سربازان بیشتر و سلاح فراوان به پیشروی ادامه داد و خرمشهر سقوط کرد و به دست ارتش صدام افتاد . دشمن شهر را غارت کرد و مردم زیادی را به شهادت رساند به همین دلیل خرمشهر را خونین شهر نامیدند .

یکی از مقاوم ترین شهرهای ایران در هشت سال دفاع مقدس شهر دزفول بود که بیشترین حملات دفاعی را تحمل کرد

مردم دزفول آن چنان مقاومت و دلاوری نشان دادند که این شهر به عنوان نمونه ی مقاومت و پایداری ایران عزیز انتخاب شد و روز ۴ خرداد روز مقاومت و پایداری نامیده شد

درس بیست و چهارم - خرمشهر در دامان میهن

- در زمان حمله ی صدام ، ارتش و سپاه و بسیج (نیروهای مردم) با پشتیبانی مردم تقویت شدند . فرماندهان نقشه ای برای آزاد سازی خرمشهر طراحی کردند
- رزمندگان اسلام با همکاری خلبانان شجاع نیروی هوایی ارتش در عملیات بیت المقدس توانستند نیروی دشمن را در هم بشکنند . در آخرین مرحله ارتش صدام با تلفات زیاد و شکست بزرگی روبرو شدند .
- رزمندگان خود را به مسجد جامع رساندند و به این ترتیب خرمشهر در سوم خرداد ۱۳۶۱ از چنگال دشمن آزاد شد
- امام خمینی پس از آزادی خرمشهر به دست رزمندگان اسلام فرمودند خرمشهر را خدا آزاد کرد
- رزمندگان شجاع ایران در عملیات های متعدد مناطق اشغال شده را باز پس گرفتند و در سال ۱۳۶۷ ایران آمادگی خود را برای پذیرش قطعنامه ی صلح اعلام کردند و جنگ هشت ساله به پایان رسید و حتی یک وجب از خاک میهن در اشغال تجاوزگران باقی نماند